

Sygn. akt III USK 19/21

POSTANOWIENIE

Dnia 21 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania J. O.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w W.

o odpowiedzialność członka zarządu za zobowiązania z tytułu składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 21
stycznia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 kwietnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

**2. odstępuje od obciążenia skarżącego kosztami zastępstwa
procesowego organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
wyrokiem z 24 kwietnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...) oddalił apelację odwołującego
się J. O. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z 18 września 2018 r., sygn. akt V U
(...) oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
[...] Oddziału w W. stwierdzającej, że odwołujący się jako prezes zarządu M. Spółki
Akcyjnej w W. odpowiada całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki z tytułu
składek ubezpieczeniowych.

Odwołujący się zaskarżył powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną.
Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: (-) art. 116 § 1
pkt. 1 lit. a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst:

Dz.U. z 2020 r., poz. 1325 ze zm.) przez błędną wykładnię w zakresie przesłanki „właściwego czasu” na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości i bezgraniczne powiązanie jej tylko i wyłącznie z terminem wskazanym w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe, jak również błędną wykładnię i przyjęcie, że odpowiedzialność członka zarządu za złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości uzależniona jest od elementu winy w jakiegokolwiek postaci, podczas gdy w przypadku złożenia przez członka zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości, jego odpowiedzialność w trybie art. 116 § 1 ust. 1 pkt a jest niezależna od elementu winy, co doprowadziło do nienależytego rozważenia przesłanek warunkujących odpowiedzialność na gruncie prawa materialnego; (-) art. 116 § 1 pkt. 1 lit. b Ordynacji podatkowej przez niewłaściwe zastosowanie i dokonanie oceny odpowiedzialności członka zarządu w świetle tego przepisu, podczas gdy nie ma on zastosowania w niniejszej sprawie.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., tj. z uwagi na jej oczywistą zasadność oraz o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania przed Sądem Najwyższym.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z uwagi na uchybienia jakich dopuścił się w zakresie wykładni przesłanki „właściwy czas” na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w rozumieniu art. 116 § 1 ust. 1 pkt a Ordynacji podatkowej, która jest jednolita i ugruntowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, i kategorycznie wskazuje, iż właściwy czas, nie może być ustalony wyłącznie o kryteria z ustawy prawo upadłościowe, bez uwzględnienia okoliczności konkretnego przypadku, zapewnienia możliwości zaspokojenia wierzycieli w stopniu równomiernym.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia w przedmiocie odmowy przyjęcia jej do rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Co do przesłanki przedsądu jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, wskazać należy, iż skarżący w motywach wniosku jest zobligowany zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy

prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia tej przesłanki przedsądu. W przedmiotowej sprawie zarówno zarzuty, jak i uzasadnienie skargi kasacyjnej w istocie rzeczy sprowadzały się do niedopuszczalnej i ewidentnie chybionej polemiki z poczynionymi ustaleniami faktycznymi, z których bezsprzecznie wynikało, że trwale zaprzestanie spłacania przez M. S.A. zobowiązań wobec kilku wierzycieli ([...] Urzędu Skarbowego (...), Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W., dostawców zagranicznych S. oraz W.) wystąpiło najpóźniej do 15 czerwca 2010 r. Zarówno stan majątkowy spółki jak i jego obciążenia zobowiązaniami świadczyły o tym, iż majątku nie wystarczy na zaspokojenie wszystkich jej zobowiązań, a tym samym zarząd powinien wystąpić z wnioskiem o ogłoszenie upadłości. Taka sytuacja trwała przez cały 2011 r. Skarżący jednak jako prezes spółki M. S.A. w okresie spornym nie spełnił przesłanek wymaganych prawem właściwego terminu złożenia wniosku do sądu o ogłoszenie upadłości firmy, który to powinien zostać złożony już w czerwcu 2010 r. Celem procedury kasacyjnej natomiast nie jest uzupełnianie materiału dowodowego ani jego ponowna ocena, które usuwają się spod rozeznania kasacyjnego w rozumieniu art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.

W utrwalonej judykaturze Sądu Najwyższego pojęcie "właściwego czasu" do wszczęcia postępowania układowego zostało jednolicie wyjaśnione, że jest to czas, w którym majątek dłużnej spółki przestał oczywiście wystarczać na zaspokojenie wszystkich długów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 20 września 2000 r., I CKN 270/00, LEX nr 51340; z 8 stycznia 2008 r., I UK 172/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 51; z 14 stycznia 2011 r., II UK 171/10, LEX nr 786388 lub z 5 maja 2010 r., II UK 351/09, LEX nr 604224). Prewencyjny charakter postępowania upadłościowego lub układowego polega na umożliwieniu wywiązania się przez dłużnika z ciążących na nim długów (wyroki Sądu Najwyższego z 20 września 2000 r., I CKN 270/00, LEX nr 51340; z 7 maja 1997 r., II CKN 117/97, LEX nr 50806 i z 20 stycznia 2004 r., II CK 356/02, Glosa 2005 nr 2, s. 21). Przy weryfikowaniu zachowania "właściwego czasu" do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości należy uwzględnić sytuacje, w których próba wszczęcia postępowania naprawczego może być oceniona jako zawinione spóźnienie w złożeniu wniosku o upadłość, jeżeli próba sanacji została podjęta już po powstaniu stanu niewypłacalności spółki, który wszakże wymagał złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika, skoro dłużna spółka nie spłacała należności objętych układem powstałych przed jego zawarciem oraz należności bieżących (wyroki Sądu Najwyższego: z 7 maja 1997 r., II CKN 117/97, LEX nr 50806 i z 19 marca 2010 r., II UK 258/09, OSNP 2011 nr 17-18, poz. 239). Nawet złożenie we właściwym czasie wniosku o wszczęcie postępowania układowego nie zwalnia dłużnika z odpowiedzialności za zaległości składkowe powstałe po zatwierdzeniu układu, gdy zawarcie układu nie eliminowało stanu niewypłacalności spółki uzasadniającego złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości, gdyż dłużna spółka nadal nie spłacała nie tylko zaległości powstałych przed jego zawarciem, ale także należności bieżących (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 marca 2011 r., III UK 89/10, niepublikowany oraz z 12 maja 2011 r., II UK 308/10, OSNP 2012 nr 11-12, poz. 144). Wniosek o otwarcie postępowania układowego zgłoszony w czasie właściwym dla wszczęcia tego postępowania, nawet przy założeniu realności układu, nie stanowi wystarczającej przesłanki do uwolnienia od subsydiarnej odpowiedzialności z art. 116 Ordynacji podatkowej członka zarządu, którego wina jest niewątpliwa, gdy sytuacja finansowa zarządzanej spółki nie pozwalała już na

wykonanie układu, przez co takie działanie "układowe" nie "odwróciło" stanu niewypłacalności, który wymagał złożenia wniosku o upadłość we właściwym czasie.

Nie podlega dyskusji, że egzekucja z majątku spółki, o której mowa w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266 ze zm.) jest bezskuteczna, jeżeli nie istnieje żadna możliwość zaspokojenia egzekwowanych wierzytelności z jakiegokolwiek części majątku spółki. Bezskuteczność egzekucji rozumiana jest jako niemożność uzyskania zaspokojenia z całego majątku spółki, a nie tylko z pewnych jego składników. Takie twierdzenie jest uprawnione nie tylko wtedy, gdy egzekucja była prowadzona do całego majątku spółki i nie dała rezultatu, lecz także, gdy egzekucja ze znanego organowi ubezpieczeń społecznych (wierzycielowi) majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a odpowiedzialni członkowie zarządu nie wskazali w postępowaniu egzekucyjnym na inne mienie spółki, z którego egzekucja umożliwiałaby zaspokojenie tych zaległości w znacznej części.

Należy stanowczo podkreślić, że instytucja przeniesienia odpowiedzialności za zaległości składkowe spółki na członków jej zarządu nie została ustanowiona w celu ochrony dłużnej spółki ani subsydiarnie odpowiedzialnych za długi członków jej zarządu, lecz w celu zabezpieczenia interesów wierzycieli, w tym organu ubezpieczeń społecznych, który w zamiarze odzyskania tych należności wykazał bezskuteczność egzekucji skierowanej do znanych lub ujawnionych mu w postępowaniu egzekucyjnym składników majątku dłużnej spółki. W konsekwencji dokonana przez Sąd drugiej instancji subsumpcja ustalonego stanu faktycznego pod wskazane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku normy prawne nie nasuwała wątpliwości, a sformułowane w skardze problemy prawne, które były oderwane od miarodajnych ustaleń faktycznych, nie mogły wpłynąć na inny niż zaskarżony osąd przedmiotowej sprawy.

Powyższe oznaczało, że skarga kasacyjna nie spełniła przesłanek wymaganych do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania, ponieważ powołane w niej twierdzenia i wątpliwości w istocie rzeczy ograniczały się do polemiki z ustalonym przez Sąd drugiej instancji stanem faktycznym oraz jego oceną prawną.

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanej przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania o kosztach postępowania orzekając w zgodzie z art. 102 k.p.c.